

EUROPOS CENTRINIO BANKO NUOMONĖ

2014 m. sausio 17 d.

dėl mokėjimų grynaisiais pinigais ribojimo

(CON/2014/4)

Ižanga ir teisinis pagrindas

2013 m. gruodžio 11 d. Europos Centrinis Bankas (ECB) gavo Lietuvos Respublikos finansų ministerijos prašymą pateikti nuomonę dėl Lietuvos Respublikos civilinio kodekso pakeitimo įstatymo projekto (toliau – įstatymo projektas).

ECB kompetencija teikti nuomonę grindžiama Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 127 straipsnio 4 dalimi ir 282 straipsnio 5 dalimi ir 1998 m. birželio 29 d. Tarybos sprendimo 98/415/EB dėl nacionalinių institucijų konsultavimosi su Europos Centrinio Banku teisės akto projekto nuostatų klausimais¹ 2 straipsnio 1 dalies antrąja įtrauka, kadangi įstatymo projektas yra susijęs su mokėjimo priemonėmis. Vadovaudamasi Europos Centrinio Banko darbo reglamento 17 straipsnio 5 dalies pirmuoju sakiniu, Valdančioji taryba priėmė šią nuomonę.

1. Įstatymo projekto tikslas

- 1.1 Įstatymo projektu siekiama kovoti su mokesčių vengimu ir šešėline ekonomika ir nustatoma, kad atsiskaitymai arba mokėjimai pagal sandorius tarp bet kokių asmenų grynaisiais pinigais gali būti atliekami, jeigu jie neviršija 10 000 litų (apie 2 900 eurų) arba juos atitinkančios sumos užsienio valiuta. Įstatymo projektu taip pat leidžiama kituose įstatymuose nustatyti tokių atsiskaitymų ir kitų mokėjimų žemesnes ribas, taip pat atvejus, kai atsiskaityti galima tik negrynaisiais pinigais.
- 1.2 Įstatymo projektu taip pat išplečiamas tarpininkų, per kuriuos gali būti atliekami atsiskaitymai arba kiti mokėjimai negrynaisiais pinigais, sąrašas. Be bankų, tokie atsiskaitymai gali būti atliekami per bet kokius kitus mokėjimo paslaugų teikėjus.
- 1.3 Įstatymo projekte numatytos kelios siūlomų apribojimų išimtys. Pirma, apribojimai taikomi atsiskaitymams ir kitiems mokėjimams pagal sandorį, tačiau tai neturės įtakos bet kokiems kitiems mokėjimams, pavyzdžiui, bendrovių mokamiems dividendams ir tantjemoms, kitoms akcininkams mokamoms išmokoms, žalos atlyginimui². Antra, grynąjų pinigų suma neribojama, jeigu asmuo atsiskaito arba moka pagal sandorį mokėdamas arba išsiimdamas grynuosius pinigus per mokėjimo paslaugų teikėją; šiuo atveju asmenys turi įrodyti savo tapatybę. Trečia, apribojimai netaikomi, jei

¹ OJ L 189, 1998 7 3, p. 42.

² Tokių išimčių pavyzdžiai pateikiami aiškinamajame rašte.

atsiskaitymas negrynaisiais pinigais nedelsiant negali įvykti dėl to, kad a) atsiskaitymo arba mokėjimo vietoje mokėjimo paslaugų teikėjai neteikia paslaugų (pavyzdžiui, tolimose kaimiškose vietovėse), arba b) dėl kitų „objektyvių priežasčių“, pavyzdžiui, sandoris sudaromas dieną, kai mokėjimo paslaugų teikėjai neteikia paslaugų arba neveikia mokėjimo ir atsiskaitymų sistemos. Apie tai turi būti informuota kompetentinga valstybės institucija.

2. Bendros pastabos

- 2.1 Nors Sąjungos teisė reglamentuoja tik mokėjimų eurų grynaisiais pinigais apribojimus, ECB mano, kad tikslinga įvertinti įstatymo projekto nuostatas atitinkamos Eurosistemos praktikos kontekste.
- 2.2 Įstatymo projektas atitinka Sąjungos teisę, ypač Tarybos reglamento (EB) Nr. 974/98³ 19 konstatuojamąją dalį, kurioje nustatyta, kad „dėl visuomeninių priežasčių valstybių narių nustatyti mokėjimų banknotais ir monetomis apribojimai neprieštarauja euro banknotų ir monetų, kaip mokėjimo priemonės, statusui, jeigu egzistuoja kitos teisėtos piniginių skolų grąžinimo priemonės“⁴. ECB pripažįsta, kad: a) Lietuvoje egzistuoja kitos teisėtos piniginių skolų grąžinimo priemonės, kurios suteikia panašius privalumus kaip ir gryniesiems pinigais, ir b) įstatymo projekto tikslai – kovoti su mokesčių vengimu ir šėšeline ekonomika – yra visuomeninės priežastys, nusveriančios mokėjimų grynaisiais pinigais apribojimų poveikį.
- 2.3 Bet kuriuo atveju mokėjimų grynaisiais pinigais apribojimai turėtų būti proporcingi siekiamiems tikslams ir neturėtų viršyti to, kas būtina tokiems tikslams pasiekti, ypač dėl to, kad įstatymo projekte numatytos priemonės gali daryti poveikį sąlyginai mažos vertės mokėjimams. Bet koks neigiamas siūlomų apribojimų poveikis turėtų būti kruopščiai pasvertas palyginti su viešąja nauda, kurios tikimasi iš jų gauti.

3. Konkrečios pastabos

- 3.1 Įstatymo projekte nustatyta, kad atsiskaitymai negrynaisiais pinigais atliekami per mokėjimo paslaugų teikėjus, kuriuose yra atidarytos atitinkamos sąskaitos, jeigu ko kita nenustatyta kituose įstatymuose.

Tačiau, kaip nurodyta aiškinamajame rašte, 6,5 % Lietuvos gyventojų šiuo metu neturi mokėjimo sąskaitų. ECB rekomenduoja, kad mokėjimo sąskaitos, kaip kitos nei gryniesiems pinigais teisėtos piniginių skolų grąžinimo priemonės, būtų lengviau prieinamos visiems gyventojams. Šiame kontekste ECB pažymi naujas Sąjungos teisėkūros iniciatyvas šioje srityje, ypač pasiūlytą direktyvą dėl mokesčių, susijusių su mokėjimo sąskaitomis, palyginamumo, mokėjimo sąskaitos perkėlimo ir galimybės naudotis būtiniausias savybes turinčiomis mokėjimo sąskaitomis⁵.

³ 1998 m. gegužės 3 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 974/98 dėl euro įvedimo (OL L 139, 1998 5 11, p. 1).

⁴ Žr. pačią naujausią Nuomonę CON/2013/18. Visos ECB nuomonės skelbiamos ECB interneto svetainėje www.ecb.europa.eu.

⁵ COM(2013) 266 *final*. Taip pat žr. Nuomonę CON/2013/77, ypač jos 2 ir 3.3 punktus.

3.2 ECB supranta, kad įstatymo projektas yra vienas iš pirmųjų nacionalinių teisinių žingsnių, susijusių su bendru mokėjimų grynaisiais pinigais ribojimu⁶ kovoje su mokesčių vengimu ir šešėline ekonomika⁷. Todėl įstatymo projekte numatytos kelios siūlomų apribojimų išimtys, kaip apibūdinta šios nuomonės 1.3 punkte. ECB siūlo besikonsultuojančiai institucijai apvarstyti, ar dėl išimčių kiekio ir jų atviro pobūdžio pasiūlytais apribojimais galima pasiekti siekiamų tikslų.

Viena iš išimčių – apribojimai netaikomi, jei atsiskaitymo arba mokėjimo vietoje mokėjimo paslaugų teikėjai neteikia paslaugų, arba dėl kitų „objektyvių priežasčių“; apie tai turi būti informuota kompetentinga valstybės institucija. Tačiau įstatymo projekte nėra aiškiai nurodyta, kokia informacija (pavyzdžiui, sandoris, mokėjimas grynaisiais pinigais arba objektyvios priežastys) turėtų būti teikiama kompetentingai valstybės institucijai ir kas ją turi teikti. ECB supranta, kad šie aspektai bus patikslinti kituose teisės aktuose.

Ši nuomonė bus skelbiama ECB interneto svetainėje.

Priimta Frankfurte prie Maino 2014 m. sausio 17 d.

[parašas]

ECB Pirmininkas

Mario DRAGHI

⁶ Tam tikri atsiskaitymų grynaisiais pinigais apribojimai jau taikomi kovojant su mokesčių vengimu, kaip nustatyta neseniai priimtame Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo pakeitimo įstatyme, dėl kurio buvo konsultuotasi su ECB (žr. Nuomonę CON/2012/36).

⁷ Kaip nurodyta aiškinamajame rašte.